

HUKUKÎ BİLGİLER MECMUASI

Sahip ve Başmuharriri :

Paris Hukuk Fakültesi Doktoru

AVUKAT

Milâslı GAD FRANKO

TAHRİR HEYETİ

Fuat Hulûsî B. Temyiz Mahkemesi İkinci
hukuk dairesi reisi

Sabri Şakir B. Ad. V. Hukuk İşleri
Müdürü

Mustafa Reşit B. İstanbul Hukuk Fa.
Müderrislerinden

Ahmet Refik B. Sabık Temyiz Mahkemesi
azasından

Ahmet Samim B. İstanbul Hukuk Fa.
Müderrislerinden

M. Şarî Kroza. İstanbul Hukuk Fa.
Müderrislerinden

M. Aşıl Mester. Paris Hukuk Fa.
Müderrislerinden

M. Şavgran. Paris Hukuk Fa. fahri
Müderrislerinden

M. A. Salem. Hukuku Düvel Mecmu-
ası tahrir heyetinden.

Bahir B. Kavanin ihzârı komisyonu
azasından.

Mehmet Talât B. Avukat

M. A. Bilyoti. Paris Hukuk Fakül-
tesi Doktoru.

Adres: Galata, Bahtiyar han Avukat Gad Franko Beyin yazıhanesi

Telefon: Beyoğlu 3609

Bir nüshanın bedeli 35 kuruştur

Bir senelik abonemanı Posta ücretile beraber

400 kuruştur

Türkiye harici için 500 kuruştur

İSTANBUL

EKSPRES MATBAASI

1931

16 yaşındaki bir kıza kadın nazariyle bakmıştır. Fakat fizioloji ve ahlak cihetinden bakıldıkta bu bir çocuktan başka bir şey değildir.

Pek genç yaşta evlenen kızlardan doğan ilk çocukların umumiyetle cılız ve çelimsiz oldukları nazarı dikkati calıp bir surette görülmektedir. 16 yaşında ve hatta 18 inde olan kızlar ancak görünüşte kavi ve çeviktirler fakat anları gebelik sinirlendirir, süt verme takatten düşürür, kadınlıkta olduğu kadar analıkta hizmete kadir olamazlar.

Yunan hükemasından "Platon,, un vaz eylediği umumi kaideye ve istatistiklerin gösterdikleri rakkamlara nazaren hifzissihha erkeğin 25 le 33 kadının dahi 20 ile 26 yaş arasında evlenmeleri musip görülmektedir. 18 inci asırda Pariste evlenenlerin sinni vasatileri erkekler için 29 ve kadınlar için de 24 olarak tayin edilmiş idi. Fransa da 1857 den 1860 senesine kadar yapılan umumî istatistiklerin şehadeti 30 buçuk yaşında erkeklerin ve 26 yaşını iki ay geçmiş kadınların evlendiklerini bize öğretmiştir.

A. Adil

Bulgaristandaki islâm emlâkinin veraseti ahkâmı şeriyeyemi yoksa Bulgar kanunlarınıamı tabidir?

Yazan: Avukat Ahmet Ragıp

HÜLÂSA: " Bu isitisnaat Bulgar Müslümanları hakkında kabul edilmiş bir keyfiyyet olmakla Müftilerin salâhiyyeti bu dairede devren eder. Yoksa memleketin hududu mülkiyesini aşarak ecnebi bir devlet tebeasından olan müslümanlara asla şümulü olmaz. Çünkü Müftiler yerli Müslümanlar için teşkil edilmiştir, yoksa Kürrei aîzda sakın ammei Müslimin için değil. Şu halde ecnebi Müslümanlar sair edyanı muhtelifeye mensup ecanibin tabi oldukları usulü kaideye tabidirler. Meselâ bir Fransız, bir İngiliz veya bir İtalyan hakkında ne muamele yapılmakta işe Türk tebeasından olan bir Müslüman hakkındada aynı muamele yapılır. Bu hususta din mes'elesi nazarı itibara alınmaz.

Bulgar kiralığı dahilinde kâin Müslümau emlâkinin Mutasarrıfları vefat

ettikte verese beyinde sureti taksimi müftiler ma'rifetile ahkâmı şeriyye mucibincemi yoksa Bulgar mahkemesi vasıtasile Bulgar kanunları mucibincemi ifa kılınmak lâzım geleceği ehiren teaddüs eden bir miras meselesi münasebetile şayanı tetkik görüldüğünden ve mes'elede gerek yerli gerek ecnebi Müslümanların alâkası derkâr bulunduğundan bu bapdaki tetkikatımı berveçhi zir izah etmeyi menfaatı âmme iktizasından ad eyledim.

Bu meselede gerek Bulgaristan ehalisinden olan Müslümanlar, gerek Türk, Fransız, İngiliz, İtalyan gibi ecnebi tebeasından bulunan müslümanlar alaka-dar olmak hasebile meseleyi her iki noktai nazardan ayrı ayrı tetkik etmek icab eder. Birde bu tetkikatı evvelâ sırf hukuk noktai nazarından, saniyen kanun cihetinden ifa etnek, vüzuh itibarile, lâzımeden görülmüştür, tâki muarız larımıza tamamilen kanaat gelebilsin.

I — Ecnebi tebeasından olan Müslümanların emlâki hakkındaki veraset usulü

Kâffei düveli mütemeddinede kabul cidilmiş hukuku düvel prensipleri iktizasındandır ki bir devletin hududu milkiyyesi dahilinde kâin emvali gayri menkulenin beynel verese taksimi o devletin kanunları mucibince ifa kılınır; netekim türkiyede dahi hâl böyledir. Meselâ; İstanbulda Beyoğlunda bir İngiliz veya Fransızın bir apartmanı bulunsa, vefatında veresesı beyinde taksimi Türk kanunları mucibince ifa olunur. Bu bapta medarı tatbik olan kaide Roma hukukunun "lex sitae", kaidesidir ki buda her memlekette hakimiyeti milliyenin bir neticesi tabiiyyesi addedilmiştir. Yani her devlet demek istiyorki "Benim toprağında hakimiyetim nasıl kat'i olarak cari ise toprağımdan bir cüz' teşkil eden veyahut ona merbut olan emlâk dahi ona tebean benim hakimiyetim altındadır. Benim tahtı hakimiyetimde bulunmak benim kanunlarıma tabi olmak demektir. Binaen aleyh her nevr emvali gayri menkulenin beynel verese taksimi benim kanunlarım mucibince ifa kılınır.. Netekim Fransız Darülfünun müderrislerinden üstadı şehir "Baudry Lacantinerize", nin âmmei hukukşınâsanca eydiyi tekrimde tutulan yirmi ciltten mürekkep kanunu medeni şerhinin birinci cildinin 41 inci sayfasının 75 şinci fıkrasında bu kaideye misâl olarak zikredilmektedir ki; = Meselâ Fransada emlâki bulunan bir ecnebinin vefatında bu emlâktaki verasetinin taksimi Fransız kanunlarına göre ifa kılınır,

ve kimlerin varis olduğu ve hissei irsiyyeleri neden ibaret bulunduğu Fransız kanunları mucebince ta'yin olunur. Müteveffanın tabi' olduğu devletin kanunları nazarı itibara alınmaz. = Aslı şudur:

“Un étranger, propriétaire d'immeubles en France, vient à mourir. Sa succession, quant aux immeubles situés en France sera régie par la loi Française. Ces immeubles seront donc attribués au héritiers désignés par la loi Française et non désignés par la loi étrangère, en supposant qu'il y ait conflit entre les deux législations sur ce point

Kezalik Calvo'nın Droit international nâm eserinin veraset faslının 175 inci sayfasında “Emvali Gayri menkuleye gelinece Veraset bahsında münhasıran bu emvali gayri menkulenin kâin bulunduğu devlet kanunu nazarı itibara alınır yoksa müteveffanın menusep olduğu devlet kanunları nazarı itibara alınmaz,, Bu ibareninde aslı şudur:

“Quant aux biens immobiliers, la loi de la situation de ces biens doit seule, à l'exclusion de la loi domiciliaire, être suivie pour la dévolution successorale,,

Kezalik İsviçre profesörlerinden Mr. Rosselin kanunu medenî şerhinin birinci cildinin 150 inci sahifesinde “verasetin intikali hususunun emvali gayri menkulede bu emvalin bulunduğu mahal kanunlarla tayin kılınması huku-ku hususiyei düvel kavaidi iktizasından bulunduğu,, gösterilmiştir.

İşte sırf hukuk noktai nazarından mes'ele tetkik edildikte anlaşılır ki ec-nebi tabiiyyetinde bulunan müslümanların Bulgaristandaki emvali gayri menkulesinin verasetinde varislerin kimlerden ve hisselerinin ne miktardan ibaret olacağı Bulgar kanunlarına göre tayin olunmak iktiza eder.

Bunu inkâr etmek kudreti ilmiyeleri kâffe hukuk şinasınca musaddak bu üç müellifin salâhiyeti ilmiyelerini reddetmekle müsavidir ki buna cür'et edenler kendilerini gülünç bir mevkiye düşürmüş olurlar.

Maa haza hasımlarımız buna cevaben diyorlarki, “Bu gibi bu kavaidi hukukiye doğru olsa bile Müslümanlar hakkında cari olmaz, zira Bulgaristanda müftiler vardır. Müslümanların nikâh, talâk, nafaka üzere vasiyet ve verasete müteallik umuruna onlar bakarlar. Müftiler ise ahkâmı şeriiyyeye tevfiakan hükmederler,,

Bu mutalaaya karşı bizde derizki “Bulgaristanda ekalliyeti teşkil eden Müslümanlar hakkında kaidei umumiyeden istisnaen ve kendileri için bir atıfet ve bir müsadei mahsusa olmak üzere Müftiler teşkilâtı yapılmış ve bu teşki-

lât iktizasınca Bulgaristan Müslümanlarının bu kabilden olan umuru Müftiler canibinden rü'yet ve tesviye edilmekte bulunmuştur.

Erbabı kukukca malumdur ki her memlekette hakkı kaza hakimiyyeti devlet iktizasından olarak mün'hasıran devleti temsil eden hükûmete racidir. Bulgaristanda dahi böyledir. Yalnız mahalli Müslümanlarının umuruna mahsus olmak üzere bu kaideyi umumiyyeden istisnaen hükûmet bu Müslümanlara ait umurdan bir kısmı muayyenini müftilere terketmiştir. Buna binaendir ki müftiler Bulgar tebeasından olan yerli Müslümanlara ait bu misilli umura bakmaktadırlar.

Hakkı kaza esasen hükûmete ait olduğu halde mücerret yerli Müslümanlara ait bazı hususatin müftilere terkedilmesi ecnebi müslümanlara müteallik bu gibi ümurada sirayet edermi? Asla. Çünkü - Müftü efendilerin anlayacakları lisan ile ifade edelim - İstisnaat mevridine maksurdur, anın haricine çıkmaz. Bu manada olarak Avrupalılarda "Les exceptions sont de droit strict", derler.

Bu noktaya kadar vaki olan izahatım sırf hukuk kavaidi noktai nazarından zihme mütebadir mütalaadır.

Gelelim kanun cihetine;

Evveli emirde her memlekette kanunların şahı addedilen kanunu esasiyi ele alalım: Bulgar kanunu esasının 63 üncü maddesinde deniliyor ki: "Bulgar kırıallığı toprağında kâiı bilecümle emvali gayrı menkule - sahipleri velevki ecnebi olsun - Bulgar kanunlarına tabidir.,,

Bu maddenin manası pek sarihtir. T. beayı ecnebiyyeden olan kimsele- rin tahtı tasarrufunda bulunan emvali gayrı menkule, sahiplerinin vefatında veresei beyninde Bulgar kanunları mucebince taksim olunur. Bundan başka bu maddenin delâleri ibaresinden şunu da anlıyoruzki eğer bu emvali gayrı menkule Bulgar tebeasının uhdei tasarrufunda bulunursa beynel verese Bulgar kanunlarına göre taksim olunacağı evleviyyetle sabittir.

Kanunu esaside ki bu sarahata nazaran yerli Müslümanlara ait bu gibi veraset umuru münhasıran Bulgar mahkemelerinin selâhiyeti dairesinde olup istisnaî surette yerli Müslümanların verasete müteallik muamelâtını ahkâmı şerîye dairesinde rü'yet eden Müftilere usulü muhakeme kanununun 1 inci maddesile bahş edilen selâhiyyet yalnız *emvali menkululeye* münhasır kalmış oluyor. Zira her ne kadar Bulgar usulü muhakeme kanununda *emvali gayrı*

menkuleden bahsedilmeyip mutlak surette verasetten bahsediliyorsa da kanunu esasidaki marüz zikir sarahat usulü muhakeme kanunundaki mutlakiyeti ifadeyi takyid etmiş oluyor. Zira kanunu esasiye mugayir surette tefsir yapılamaz.

Şimdiye kadar perdei nisyan altında kalan bu hakikatı kanuniyye acizlerinin tetkikine vesile bulduğum Abut efendi torunlarının Varnadaki Emvali gayri menkülede hakkı mirası olup olmadığı meselesi münasebetile tezahür eylemiş ve Müftilerin bu meseleye müdahaleye salâhiyyetleri olmadığı ahiren Bulgar Hariciye ve mezahip nezaretinden Ankara hariciye vekâletine yazılan bir nota ile resmen teyyüt eylemiştir.

Bu notada deniliyorki: “ La succession des immeubles sis en Bulgarie et ayant appartenu à un musulman, sujet étranger, devra être répartie suivant les lois bulgares. Dans l'occurrence, seule compétence d'intervenir appartient aux tribunaux civils du pays.”

Ankara Hariciye vekâletinden tarafı acizaneme tebliğ edilen Bulgar hariciye nezaretinin marüz zikir notası mündericâtından anlaşıldığına göre ecnebi müslümanlara aid emvali gayri menküledeki veraset muamelâtı Bulgar kanunları mucibince hal edilmek lazım geldiği gibi = Velevki mütasarrıfları ecnebi olsun = kaydından yerli müslümanlara ait olanların dahi veraset muamelâtı müftilerin salâhiyyeti haricinde kaldığı istidlâl edilmektedir.

Bu suretle ecnebi müslümanların umuruna müdahaleye kalkışan müftilerin bu haktan mahrumiyyetleri her türlü şekkû şüpheden ari olarak sabit olduktan başka yerli Müslümanların emvali gayri menkuleye mütalîk veraset umuru dahi selâhiyyetleri haricinde kaldığı tezahür etmektedir.

Mademki Bulgar toprağında kâin emvali gayri menkule her kimin tahtı tasarrufunda olursa olsun bieyyi halin Bulgar kanunlarına tabidir ve Müfti efendilerin meselei mephusede hakkı müdahale ve selâhiyyetleri yoktur, Bulgar kanunları mucibince torunlar hakkı verasete maliktir.

Bunun hilâfını iddia ile emvali gayri menkuleye müteallik veraset umuru ahkâmı şer'iyye mucibince faslu tesviye ettirmeye kalkışmak, yani torunları verasetten mahrum etmek Bulgar kanunu esasisine karşı bir tecavüzdür. Nettekim senei hazıra Temmuzunda Filibede içtima eden umumî avukatlar kongresinde Sofyanın meşhur avukatlarında Lüben Danailoff bu mes'eleyi teşrih ederek istisnâ bir salâhiyyeti kazaiyyeyi haiz olan müftilerin münhasıran Bel-

gar kanunlarile ve Bulgar mahkemeleri marifetile halli lazım gelen bu gibi me'saile müdahaleleri Bulgar kanunlarına bir tecavüz teşkil ettiğinden bu bapta makamati aidesi nezdinde teşebbüsatta bulunularak bu kanunsuzluğun men'i yolunda bir karar ittihazını teklif eylemiş ve bu teklif bil umum kongra azası tarafından itifaki ara ile kabul edilerek gerek hükümet gerek Sobranya nezdinde teşebbüsatta bulunulmasına karar verilmiştir.

Filibeli

Avukat Ahmet Rağıp

Kaydi hayat ile irat ve ölünceye kadar bakma aktı

Rente viyagère et contrat d'entretien vivager

Timistokli Zimbilidis

Mühim mesail ve hadisatı hukukiye ve ictimaiye meyanında muhtacı tetkik bir me's'elei kanuniye varsa o da kaydi hayat ile irat tesisi ve ölünceye değin besleme ve bakma aktıdır.

Filhakika cemiyeti beşeriye azasının ihtiyacatı tabiiye ve zaruriyesi meyanında olan şu aktı hukukinin herkesçe suhuletle derk ve tefehhümü daima kabil olmadığı gibi esasen hüsnü niyetten başka bir kaidei hukukiye ve ahlâkiyeye istinat etmeyen ve münakaşa ve tetkikimizih mevzuunu teşkil eden işbu aktın pek büyük bir dikkat ve itina ile yapılması elzem ve zaruridir. Aşağıda görüleceği gibi vazii kanun bu bapta bir çok kayıt ve müeyyedeler vaz eylemiş ise de yine tarafların veya mükelleflerin hüsnü niyet kaidelerine istinat etmek suretile vecibelerini ifa edecekleri kaziyesini de dermeyan etmekten dur kalmamıştır.

Hüsnü niyet sahibi olan bir çok kimselerin bir ma melek ve menkul ve gayri menkul emvali iyi bir idare ve vecibelerini muntazaman ifa sayesinde malik oldukları ve fariğlerin hukukunu muhafaza ettikleri görüldüğü gibi bir çok kimselerin dahi mücerret ve geniş vaitlerle bir çok sahibi vicdan ve muhtacı muavenet olan kimselerin emvâl ve emlakini de elde ettikten sora taahhüt ettikleri vecaibi ifa etmedikleri de her gün görülmektedir.